

„Praturtėjau aš, praturtės ir mano vaikai“

Skaitymo ugdymo programos tyrimas

Attila Nagy

„Atradau kelią į biblioteką. Pavartau ir daugelį knygų, kurios nėra mano darbo mokykloje dalis. Anksčiau (iki projekto) į biblioteką nevaikščiodavau, bet prasidėjus šiam eksperimentui tapau nuolatiniu jos lankytoju.“ *Krisztianas B.*

„Ne per seniausią ėmiau skaityti eilėraščius ir citatas apie meilę.“ *Tarnas P.*

„Pradėjusi lankyti šią klasę, nemaniau, kad labai pasikeisiu. Anksčiau biblioteka visiškai netraukė, o dabar man patinka į ją vaikščioti... Manau, jog mokiniams labai svarbu skirti laiko lavintis savarankiškai, net jeigu tai jiems atrodo sunku. Ši eksperimentinė programa padėjo priartėti prie dalykų, kuriuos studijuojame, ir mūsų santykiai su kitais mokiniais bei mokytojais taip pat pakito. Ačiū programos iniciatoriui už tai, kad galėjome joje dalyvauti. Dėkui ir už tai, kad praturtėjau aš, praturtės ir mano vaikai.“ *Zsuzsanna S.*

Kad galėtų sėkmingai baigti mokslus, intensyviojo mokymo klasės mokiniams, siekiantiems profesinio sertifikato, reikėjo pagerinti skaitymo, rašymo, kalbėjimo ir mąstymo įgūdžius. 1997 metų rugsėjį keletas mokytojų ir bibliotekininkas pradėjo kartu dirbti su grupe septyniolikmečių, pasižymėjusių labai žemu skaitymo suvokimo lygiu. Sudarėme eksperimentinę klasę, kurioje buvo 21 mokinys, ir pradėjome tirti jų interesus. Programos pradžioje tik vienas mokinys iš 21 sakėsi esąs užsiregistravęs bibliotekoje.

Kolegos vengrų kalbos ir literatūros, istorijos, chemijos bei matematikos mokytojai nutarė, jog reguliarus darbas bibliotekoje padėtų šiems jaunuoliams padaryti pažangą. Buvo parengtas toks planas: kiekvienas mokytojas iš savo dalyko turėjo užduoti namų darbą arba pateikti klausimų, į kuriuos atsakant reikėtų padirbėti bibliotekoje. Nutarta kas mėnesį bent kartą užduotis skirti mažoms grupelėms arba visai klasei bendrai. Kad atliktų šias užduotis, mokiniams nepakako skaityti vien vadovėlių. Kitais žodžiais tariant, jie privalėjo pasinerti į savarankiškus tyrimus, t. y. skaityti vadovus, laikraščius, žurnalų straipsnius ir monografijas. Taigi ieškodami atsakymų mokiniai turėjo savarankiškai mąstyti. O paskui jiems reikėjo prieš visą klasę atsiskaityti, kaip rinko informaciją. Dažniausiai tai buvo daroma žodžiu, bet kartais ir raštu.

Mes, projekto dalyviai, nusibrėžėme šio eksperimento tikslus. Pirmas ir pagrindinis mūsų tikslas buvo išmokyti mokinius naudotis biblioteka.

Pelnyti tėvų paramą – toks buvo antrasis rūpestis. Buvome įsitikinę, jog šios amžiaus grupės mokiniams kitų šeimos narių pavyzdys skaitymą dažnai daro arba patrauklų, arba atstumiantį. Todėl pačioje pirmųjų mokslo metų pradžioje klasės vadovė Lászlóné Hajducsek, vengrų kalbos mokytoja, papasakojo tėvams apie projektą ir pakvietė juos bendradarbiauti bei paremti šį darbą. Be abejo, realusis pasaulis nėra tobulas, ir, žinoma, ne visi tėvai dalyvavo. Be to, neturėjome galimybių pasikalbėti su kiekvienu iš tėvų, o galbūt svarbiausia ir būtų buvę įtikinti kaip tik tuos, kurie tąkart nedalyvavo.

Trečiasis mūsų tikslas susijęs su skaitymo tobulinimo prigimtimi. Mes, projekto dalyviai, manome, kad kritiškai mąstyti būtina mokyti įvairių dalykų pamokose ir kad esminiams pokyčiams reikia laiko – dažnai visų mokymosi mokykloje metų. Mokymasis skaityti – tai daugiau nei garsų ir raidžių atitikimo ar šifravimo pratimai.

Būtų idealu, jei visi mokyklos pedagogai dirbtų kartu tobulindami ir ugdydami skaitymo įgūdžius per visą mokymosi laikotarpį. Mūsų atveju mokyklos direktoriaus, vengrų kalbos ir literatūros, istorijos, matematikos bei chemijos mokytojų susidomėjimas ir palaikymas iš pat pradžių buvo svari parama.

Galiausiai mes, projekte dalyvaujantys pedagogai, atkakliai siekėme, kad mokiniai įgytų patirties dirbdami su įvairialypiais informacijos šaltiniais. Mokytojai patys buvo pakviesti pasidalyti patirtimi ir sumanymais. Į programą sąmoningai įtraukus prieštarigus šaltinius ir susikertančias su vadovėlių tiesomis nuomones, mokiniams buvo suteikta puiki proga pareikšti savo požiūrį ir pateikti interpretacijas. Kadangi mokiniai savo sampratas rengėsi pateikti klasės draugams, žinantiems, jog egzistuoja nuomonių skirtumai, buvo ugdomas ir kalbėtojo, ir klausytojo kritinis mąstymas.

Pradedant programą įgyvendinti, buvo atlikta abiejų – ir eksperimentinės, ir kontrolinės – grupių apklausa. Be to, svarių duomenų sukaupta ir pokalbių bei stebėjimų metu. Tyrimų rezultatai buvo tokie.

Patirtis mokytojų ir mokinių akimis

Pirmas džiugus dalykas, kurį pastebėjo mokyklos pedagogai, - apsilankymų bibliotekoje nepaprastai pagausėjo. Šis padidėjęs lankomumas mokytojams parodė, jog į papildomas mokymo užduotis reaguota atsakingai. Vienas projekte dalyvaujantis septyniolikmetis prisipažino mokytojai, jog prieš ižengdamas į populiarią miesto biblioteką jį lydinčiai motinai pasakęs: „Čia lankosi tik protingi vaikai, o ne tokie avigalviai kaip aš“.

Per keletą mėnesių kai kurie mokiniai tapo ne šiaip sau paprastais bibliotekos klientais, kurie ateina vien pasirinkti medžiagos, būtinos gautoms užduotims atlikti, ar užsirašyti pastabų, bet nuolatinais lankytojais, besimėgaujanciais laisva ten tvyrančia atmosfera. Mokiniai suprato, jog biblioteka gali būti pokalbių ir susitikimų vieta. Kitaip sakant, šie jaunuoliai bibliotekos aplinkoje rado naujų malonumų. Taip pat suvokėme, kad nepakanka vien skirti užduotis, verčiančias šiuos jaunuolius lankytis bibliotekoje. Reikėjo išmokyti juos dirbti didžiausioje viešojoje miesto leidinių saugykloje. Be to, spręsdami mokytojų iškeltas problemas, mokiniai turėjo įgyti žinių.

Pirmoji tokia pamoka, vesta bibliotekoje, regis, nebuvo sunki: „Raskite eilėraščių arba jo dalį, kuri būtų susijusi su Ōrkény'o apsakymu „Baladė apie poezijos jėgą“. „Kokias eiles gali „išgirsti“ telefono būdelė?“ - klausė vadovaujančioji mokytoja Lászlóné Hajducsek 1997 m. gruodžio 5 d. reziumė. Iš jos ataskaitos matyti, kad mergaitės kur kas entuziastingiau nei berniukai ėmėsi užduoties, mat „berniukai nemėgsta eilėraščių“. „Tik viena mergaitė, tęsia mokytoja, - iš karto žinojo, ko ieškoti. Taip pat ji vienintelė iš visų turėjo savo mėgstamą eilėraščių.“ Nors mokytoja ir tikėjosi, dauguma mokinių nemėgino ieškoti Petőfi'o, o pasirinko I. Ágh, K. Bari, I. Bella, Csokonai'aus, Jékely, Kálnoky, Kosztolányi'o, M. Mészöly, Á. Nemes Nagy, P. Szentmihályi Szabó ir I. Vaso eilėraščius. Šis pavyzdys parodė, kad paskatinti net ir septyniolikmečiai skaito įvairiausią poeziją. Šiuo atveju mokiniai pasirinko vienodai: pusę klasikų ir pusę šiuolaikinių Vengrijos poetų.

Siūlome keliolika užduočių, tinkamų šiam darbui:

- Pasirinkite mitą, kuriame pavaizduoti antikos žmonės, ieškantys kokio nors natūralaus reiškinių, kurį supranta savaip, priežasčių. Išdėstykite savo nuomonę apie tokį šio reiškinių vertinimą.
- Kokie žvėrys minimi Ezopo pasakėčiose? Išvardykite tris tokias pasakėčias. (Ši užduotis buvo sėkmingai atliekama tiek namie, tiek bibliotekoje. Paaiškėjo, jog mokiniai jiems patikusius kūrinius perskaito tėvams, broliams ir seserims, o tai šeimos aplinkai suteikia švelnumo ir intymumo. „Šis vakaras buvo toks puikus!“ - su atodūsiu baigia savo pranešimą vienas

mokinys.)

- Paieškokite legendų ir supažindinkite su jomis. Kokia jūsų nuomonė apie tai, ką perskaitėte bibliotekoje ar namie.
- Išsiaiškinkite, kokia jūsų vardo kilmė ir reikšmė. Priminkite klasei kokį nors žymų veikėją tuo pat vardu.
- Paieškokite senų vengrų kilmės vardų. Kokiais vardais pavadintumėte savo vaikus? (Manyčiau, kad ši diskusija labai naudinga.)
- Susipažinkite su Voltaire'o gyvenimu. Su kokiais žymiais asmenimis jis susirašinėjo? Parenkite trumpą paskaitėlę apie vieną iš jų.
- Plačiau pasidomėkite, koks buvo gyvenimas Debreceno Reformatų Bažnyčios kolegijoje. Papasakokite apie kokį nors vieną jums patikusį studentą, kuris tapo žymiu žmogumi. Paaiškinkite, kodėl pasirinkote būtent jį.
- Savarankiškai interpretuokite dvi scenas (Paryžiaus, falangos) iš dramos „Žmogaus tragedija“. (I. Madácho „Žmogaus tragedija“ - klasikinė vengrų drama.)
- Pratęskite Feri Noszty apsakymą. (Šią užduotį paskyriau ir kontrolinei klasei. Netituluotos kaimo diduomenės tvirtybė eksperimentinės klasės mokiniams pasirodė daug svarbesnė.)
- Išnagrinėkite vieną savo nuožiūra pasirinktą Ady'o eilėraščių (maždaug pusė klasės tai darė noriai, buvo patenkinti užduotimi).
- Išverskite į „esperente“ kalbą (iš balsių vartojamas vienintelis *e*) vieną iš Ady'o eilėraščių (didelis pasisekimas, ši užduotis buvo nukopijuota, mokiniai ją netgi „pavogė“ iš mokyklos tarybos, o mokyklos administracija paprašė leisti ją atlikti).
- Parašykite pasaką (labai populiari ir turinti pasisekimą užduotis, akivaizdžiai ugdanti rašymo ir leksikos įgūdžius).

Mokiniai padarė stulbinančią skaitymo pažangą tiek kokybės, tiek kiekybės požiūriu (ypač ji buvo akivaizdi per egzaminus). Savo temas jie pristatė savarankiškai, aiškiai dėstydami mintis, stovėdami prie mokytojo stalo. Trumpai tariant, jų pranešimai džiugino mus visus – ir klasės draugai atidžiai klausėsi. Atrodo, jog darbas bibliotekoje jau iš anksto duoda vaisius.

Eksperimento įtaka buvo jaučiama ir už mokyklos ribų. Kai kurias namo parsineštas knygas perskaitė tėvai, arba mokiniai knygos ištraukas garsiai skaitė jaunesniems broliams ir seserims. Taigi dalijimosi šia literatūros patirtimi kilnumą pajuto toli gražu ne vien mokiniai.

Baigiantis antriesiems metams, susumavome rezultatus.

- Mokinių požiūris į knygas ir biblioteką draugiškas, dauguma jų noriai dalyvavo bibliotekos rengtose programose (varžybose, paskaitose, neįprastose literatūros pamokose, „Užburtame rate“, skaitymo stovyklose ir t. t.).
- Jaunuoliai išmoko žymėtis pastabas, išsiugdė pasitikėjimą pagauti skaitomo dalyko esmę. Kitaip tariant, jie liovėsi bijoję interpretuoti tekstą ir atskleisti savo požiūrį į jį.
- Žodinis minčių perteikimas klasės draugams, pradžioje buvęs įtampą keliančiu įsipareigojimu garsiai perskaityti savo pastabas, ilgainiui išsirutuliojo į laisvą kalbėjimo būdą. Maža to, pranešimuose pamažu išryškėjo asmeninės nuomonės.
- Praturtėjo mokinių žodynas, minčių raiška, jie įgavo pasitikėjimo savimi.
- Be to, programa sutvirtino ir pačią bendruomenę.

Istorijos mokytojos Mários Bugyí pastebėjimai buvo tokie pat kaip ir kitų. Pasak jos, metų pradžioje mokiniai sunkiai lemindavo, jų pranešimai paprastai remdavosi

nukopijuotomis knygos dalimis. Pasibaigus tokiam pristatymui, klausytojai dažniausiai su palengvėjimu atsidusdavo, diskusijos retai kildavo. Baigiantis antriesiems metams, dauguma mokinių mielai pageidaudavo skaityti trumpas paskaitėles ir atlikti tyrimus bibliotekoje. Šis ryšys su suaugusiųjų pasauliu, mokytojos įsitikinimu, padarė mokinius suaugesnius ir savarankiškesnius. Atliekant vaidmenį, t. y. skaitant paskaitą prieš visą klasę, buvo ugdomi ekspresijos įgūdžiai. Mokiniai galėjo laisvai užduoti klausimus, o ir klausimai tapo vertingi. Dirbdami šį darbą, jie suvokė, jog gali turėti nuomonę kiekvienu klausimu, jei tik randa aiškių ir tikslų argumentų savo požiūriui pagrįsti.

Suaugusiųjų ir mokinių ryšiai tapo daug glaudesni. Bibliotekininkė prisipažino: *„Su vaikais, kuriuos pažinau dirbdama šioje programoje, ryšiai tapo nuoširdesni. Tai, matyt, lėmė užduočių, kurioms atlikti reikėjo naudotis biblioteka, pobūdis. Daugeliu atvejų stengiausi padėti mokiniams pasirinkti temą. Kalbėdavome, kokias knygas verta skaityti, kokie esminiai nagrinėjamos temos klausimai. Drauge stengdavomės rasti bibliotekoje tinkamų knygų. Darbas kartu mane suartino su tais vaikais, manau, kad ir jie su savo klausimais į mane ėmė kreiptis labiau pasitikėdami“.*

Lajosne Tóth, matematikos mokytoja, taip apibūdino į eksperimentą įsitraukusius mokinius: *„Jiems būdavo labai sunku suprasti uždavinio tekstą. Tai buvo pagrindinė priežastis, kodėl jiems nesisekė tų uždavinių išspręsti“.* Prisiminusi Mártono Saino žodžius (*„Vidurinėje mokykloje nedaug tokių mokomųjų dalykų, kurių istorijos taip pat turėtų būti mokoma“*), skirdama užduotis, ji nepamiršdavo ir matematikos istorijos, privalomąją mokymo programą paįvairindavo įdomybėmis. Pavyzdžiui, jos skiriamos užduotys apimdavo garsias antikos laikų problemas, paradoksus ir legendas, įžymių matematikų eiles, juokingas istorijas apie juos, įdomias smulkmenas iš matematikos istorijos, pasakojimus apie didžiųjų matematikų gyvenimą, anekdotus ir t. t. Taigi net ir tie mokiniai, kuriems matematika nesisekė, gaudavo konkrečias asmenines užduotis, plėtojančias skaitymo įgūdžius.

Matematikos mokytoja savaip apibūdino parengiamojo darbo svarbą: *„Aš ne tik kad pasitelkiau į pagalbą savo pačios knygas, bet taip pat turėjau lankytis miesto bibliotekoje ir dažnokai atnaujinti namų biblioteką“.* Ji pažymi: *„Nepakakdavo vien rasti įdomių klausimų, dar reikėjo atskleisti būdus ir priemones, vedančius atsakymo link“.* Mokytojos nuomone, eksperimentas, apimantis visus keturis dalykus, pakeitė mokinių nuostatas, mokymosi metodus ir požiūrį į mokymąsi. *„Pastebėjau, kad mokydamiesi matematikos dabar mokiniai kur kas labiau stengiasi suprasti. Jie ieško ryšių, loginių mokymo programos sąsajų, ir taip lavinami jų problemų sprendimo įgūdžiai“.*

Mária Tóth, chemijos mokytoja, buvo tokios pat nuomonės. Per jos pamokas mokiniai savo bendraamžiams skaitydavo trumpas paskaitėles apie koloidus, automobilių katalizatorių, stalagmitų ir stalaktitų susidarymą, apie greitąsias chemines reakcijas, pavyzdžiui, sprogimą, akumulatoriaus sudėtį bei jo veikimą ir t. t.

Vertinant projektą esminis dalykas, žinoma, yra žvilgsnis į mokinių nuveiktą darbą. Abi klasės turėjo užpildyti 30 punktų apklausos anketas eksperimento pradžioje (1997 m. spalį) ir pabaigoje (1999 m. balandį). Viena iš jų buvo eksperimentinė klasė (jos sudėtis šiek tiek pakito), o kita – to paties lygio klasė, iš anksto pavadinta kontroline grupe. Paaiškėjo, kad kontrolinės grupės įgūdžiai metų pradžioje buvo geresni negu eksperimentinės. Mokiniais įteikėme 20 punktų sąrašą, kuriame jie turėjo balais įvertinti, kokiems laisvalaikio leidimo būdams teikia pirmenybę. Abiejuose sąrašuose vyravo draugijoje leidžiamo laisvalaikio formos (leisti laiką su draugais, žaisti žaidimus, dalyvauti ekskursijose gryname ore). Šioje šalies lygmens apklausoje literatūros skaitymas buvo dvyliktoje vietoje. Pati populiariausia veikla turėjo būti įvertinta penkiais, o pati nepopuliariausia – vienu balu. Mūsų profesinės mokyklos mokiniai skaitymo ugdymo programos pradžioje literatūros skaitymą buvo įrašę aštuonioliktoje vietoje ir įvertinę 2,93 balo.

Likus pusantro mėnesio iki brandos, arba baigiamųjų, egzaminų, skaitymas buvo įvertintas 3,4 balo ir iš aštuonioliktos vietos pakilo į keturioliktą. Laikraščių, negrožinės literatūros skaitymas taip pat buvo įvertintas gerokai aukštesniu balu, tuo tarpu roko muzikos ir radijo klausymasis nusirito žemyn.

„Ar mokydami bei atlikdami mokykloje paskirtas užduotis, be vadovėlių, naudojate dar kokiomis nors knygomis?“ - toks buvo kitas mūsų klausimas. Palyginkime eksperimentinės klasės apklausos, atliktos pirmaisiais ir antraisiais metais, duomenis. 1997 m. šioje klasėje mokėsi 21 mokinys, o 1999 m. – 24.

1 lentelė

Vidutinis nurodytų knygų skaičius

	1997	1999
1. Knygos, reikalingos namų užduotims atlikti	3	9
2. Vadovai (žodynai, žinynai ir kt.)	8	9
3. Biografiniai kūriniai	-	5
4. Eilėraščiai	-	2
5. Negrožinė literatūra	2	4
6. Kita	2	4
7. Jokių knygų nereikia	9	5

Duomenys kalba patys už save, o ypatingo dėmesio nusipelno tai, kad mokinių, kuriems knygų iš viso nereikia, labai sumažėjo. Be to, tai rodo mūsų eksperimento veiksmingumo ribas. Nors ir buvo padaryta šokia tokia pažanga, tų, kuriems nepasisekė, kurie iškrito išžaidimo, buvo daugiau, 0 tarp pasilikusiųjų ir laikiusiųjų brandos egzaminą buvo tik nedidelė grupelė tokių, kuriuos galima būtų apibūdinti kaip „skaitančius tik vieną knygą“.

Atidžiau panagrinėkime duomenis, atspindinčius literatūrinio skonio kaitą. „Jūs tikrai turite savo mėgstamų skaitinių (pasakojimų, eilėraščių, apsakymų, romanų ir t. t.), kuriuos dažnai su malonumu prisimenate ir kuriuos galbūt esate skaitę po keletą kartų. Prašom dabar juos prisiminti ir pasakyti pavadinimus“, - toks buvo kitas klausimas.

Metų pradžioje mokiniai daugiausia vardydavo liaudies pasakas ir pasakojimus. o pabaigoje jų atsakymuose jau figūravo įvairiausi kūriniai: klasika, istorinė ir šiuolaikinė grožinė literatūra, poezija, dramos ir biografiniai kūriniai. (Kad sąrašas būtų išsamesnis, prie vardijamų kūrinių buvo nurodomi ir jų autoriai.) Trumpai tariant, eksperimentinės klasės, kurioje buvo mažiau mokinių, atsakymai rodė, kad jie skaito turiningesnius, įvairesnius ir sudėtingesnius kūrinius. Maža to, baigiantis antriesiems metams, neliko neigiamų atsakymų.

Tačiau, be abejo, kur kas svarbiau yra tai, ar nuolatinis ir įvairesnis skaitymas, diskusijos bei kritinis požiūris turėjo įtakos mokinių vertybių sistemos kaitai, kryptingam lavinimuisi ir požiūriui. „Kaip įsivaizduojate savo gyvenimą po 10 metų? Aprašykite vieną savo dieną po 10 metų“, - paprašė mokinių. Jų atsakymų analizė pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė

Tavo gyvenimas po 10 metų

Tavo ateitis	Eksperimentinė grupė	Kontrolinė grupė
Vaikai, šeima	16	14
Darbas	9	1
Kasdienė veikla (pusryčiai, darbas, vaikščiojimas po parduotuves ir t. t.)	9	6
Laimė, santarvė	6	2
Namų ūkis	6	4
Aukštesnis gyvenimo lygis, pinigai	5	8
Žmonių santykiai	4	-
Žaidimas ar mokymasis su vaikais	4	-
Karjera, sėkmė	4	6
Butas, namas	2	4
Pramogos	2	2
Automobilis	1	4
Rankų darbai, amatai	1	-
Poilsis	1	2
Sportas	1	1
Kompiuteris	1	1
Televizija	1	-
Kelionės, ekskursijos	1	-
Savarankiškas gyvenimas	-	1
Žvejyba	-	6
Tarnavimas kariuomenėje	-	5
Radijo klausymasis	-	1
Nėra atsakymo	5	3

Apibendrinami galime pasakyti, jog materialūs dalykai ir poilsis buvo dažniau minimi kontrolinėje grupėje, tuo tarpu eksperimentinė grupė labiau vertino tokias kategorijas kaip žmonių ryšiai, laimė, santarvė, žaidimas ar mokymasis su vaikais. (Berniukų ir mergaičių santykis abiejose grupėse buvo vienodas.) Kitaip sakant, nors mūsų eksperimento uždaviniai buvo ugdyti skaitymo įgūdžius, pasiekti, kad mokantis būtų pasitelkiama kelios knygos, taip pat ir supratimo metodai, skatinantys susidaryti asmeninę nuomonę, bei kritinio mąstymo pratimai, rezultatai toli pranoko šiuos tikslus. Atrodo, jog mūsų skaitymo raidos eksperimentas ne tik tapo išsamesnio susipažinimo su kultūros žiniomis ir strategija įrankiu, bet ir sustiprino humanistines mokinių vertybes, pasidarė priemone, iš esmės turtinančia jų kultūrinę bagažą. Ir dar: atrodo, kad programa ne tik padidino šių mokinių galimybę įstoti į aukštąją mokyklą, bet dėl jos padidėjo mokinių saviklioja, sutvirtėjo bendradarbiavimo įgūdžiai, o tai prisidėjo kuriant tolerantiškesnę, socialinę visuomenę. Eksperimentinės grupės mokiniams ateitis atrodė visiškai kitokia.

Straipsnį baigiame pačių mokinių žodžiais.

Barbara D.: „Įsitraukusi į šią programą, pamačiau daugybę įdomių dalykų. Per pamokas susipažindavau ne tik su skaičiais ir formulėmis, bet ir su atitinkamais juos sukūrusiais protais. Gavusi užduočių, skirtų darbui bibliotekoje, galėdavau parengti gyvesnius, turiningesnius pranešimus. Pradžioje, kol dar nesupratau programos reikšmės, aš tik džiaugiausi, kad nebus testų, sunkių pamokų, bet vėliau, kai vis

daugiau į šias pamokas įsitraukiau, suvokiau programos esmę, ir mane ji sužavėjo“ .

Kriszticinas B.: „Anksčiau į biblioteką nevaikščiojau, bet prasidėjus eksperimentui tapau nuolatinio jos lankytoju“.

Zsuzsanna 5.: „Išmokau apčiuopti esmę. Pradžioje tai buvo labai sunku. Buvo nelengva susidoroti su daugybe duomenų ir informacija: ką turėčiau papasakoti kitiems; ką jie supras ir kuo susidomės? Manau, jog sprendama šias problemas aš labai praturtėjau. Labai vertinu antikos laikų astronomus ir matematikus, kurie skaičiavimams pasitelkdavo paprastus piešinukus bei įrankius, nors šių dienų žmogus negali net įsivaizduoti, kaip galima apsieiti be skaičiuoklio ar kompiuterio. Ieškodama atsakymo į klausimus, atradau, kiek daug bibliotekoje yra įdomių dalykų. Skaityklos ir muzikos kambariai, be to, čia vyksta paskaitos, ir aš taip pat pradėjau jose lankytis“.

Agota K.: „Galiu geriau save išreikšti. Man nebereikia bijoti, kai turiu parašyti ką nors oficialaus, nes galiu lengviau dėstyti mintis raštu. Jeigu baigsiu mokyklą, manau, ir toliau lankysiuosi bibliotekoje ir imsiu skaityti knygas apie matematikus, kurioms dabar neturėjau laiko. Man patinka skaityti“.

Gabriella V.: „Kai pradėjau mokytis matematikos (prisimenu tuos laikus, kai buvau maždaug penktokė), man buvo visiškai neįdomu. Kai perėjau į šią klasę, šiek tiek nerimavau, kad mokytis apskritai bus nelengva, o dar reikės dirbti bibliotekoje. Vėliau, kai geriau perpratau šią programą, man ji pradėjo patikti... Net ir matematikos mokytis tapo lengviau, ir man labai patiko pasakoti namiškiams, kas buvo tie antikos laikų matematikai, kokius postulatus iškėlė. Nuo tada aš jau kelis kartus ėmiau iš bibliotekos knygų apie matematikus... Man gaila klasių, kurios šito nepatiria. Norėčiau, kad mano vaikai mokytųsi kaip ir aš“.

Attila Nagy - filosofijos daktaras dirba Nacionalinėje Sečenio bibliotekoje Budapešte. Vienas iš Vengrijos skaitymo asociacijos steigėjų ir dabartinis jos prezidentas. Daugelio straipsnių ir knygų autorius bei redaktorius.
